

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List I.

V Ljubljani, 1. januarija 1881.

Tečaj XXI.

Kako naj učitelj pospešuje vdeleževanje učencev pri poduku?

(Pri učiteljskem zboru v Rudolfovem dné 21. julija p. l.)

Pravo vdeleževanje učencev pri poduku izvira iz pazljivosti; zaradi tega je tudi pazljivost najvažnejše in najplodnejše sredstvo pri podučevanju. Pazljivost je temelj vsemu poduku; nemogoče je brez nje vspešno podučevati. Kdor hoče pri poduku na dober vspeh računati, mora tudi znati in rabiti sredstva, s katerimi se učenci za pazljivost pridobé in v njej dalje časa ohranijo. Ta naloga je učitelju jako imenitna, pa tudi silno težavna, kajti pazljivost mora biti prosta in neprisiljena; prisiljena ne bode nikdar trajala, a vztrajanje je vsakako pri poduku nujna potreba. Pridobiti pa učence, da radovoljno pozorno poslušajo, nij ravno lahko; zato mora tudi učitelj seči po tehtnih in mogočnih sredstvih. Ta sredstva pa najdemo, ako si poiščemo izvor pazljivosti. Ona ima svoj najmočnejši vir v očesu in ušesu. V čem lepšem soglasji sta si ta čuta, tem večja in vztrajnejša je tudi pazljivost. Vsakako pa je oko za pazljivost najvažnejše; oko ima za njo največ, najboljše in najtečnejše hrane. Kjer je oko, tam je tudi rado uho in srce. Čim boljše kak predmet očesu dopada, tem dalje je naša pozornost nanj obrnena. Z očesom gledamo in spoznavamo reči; po njem sprejemamo vtise stvari in dogodkov v svojo fantazijo. Potem pa se ravná tudi pozornost. Kolikor natančneje je kedo v svojej mladosti ogledoval sam reči, ali pa navajen bil, opazovati jih, toliko večja bode njegova pozornost pozneje. Pazljivost se ravná tudi po individualnosti in oliku dušnih zmožnosti. Kolika razlika med omikanim in neomikanim! Omikan bode opazoval še celo malo važne reči in učinke s pozornim očesom, a neomikan prezre celo reči tehtnega pomena.

Pa tudi uho je jako vpliven faktor na pozornost. Kar je očesu stvar, to je ušesu beseda. Kar ušesu ugaja, to tudi dostikrat prijetno in večkrat odmeva v serci in ostane v spominu do konca življenja.

Zaradi tega naj se tedaj odstrani vse, kar bi utegnilo to dvoje čutov odvrčevati od pravega predmeta, a privede naj se njima vse, s čimur se po njih pazljivost podpira.

Šolska soba bi ne smela biti premajhna. Kjer učenci nimajo dovolj prostora, tam tudi take pazljivosti nij, kakor ondi, kjer se učenec pri svojem delu lahko giblje. Tudi nepostavno narejene stare klopi, prava nateznica otrokom, opovirajo pazljivost. Učilna mora biti tudi dobro razsvitljena, zračna in snažna. V temnej, nezračnej sobi otrpne duh, da nij sposoben pozoren biti. Na snažnem kraji se radi dalj časa bavimo; nesnažen kraj ne bode zanimal, ako se v njem še toliko prijetnega za oko najde.

Na steni naj ne bodo nikdar razobešene podobe, katerih učitelj pri poduku ne potrebuje. S takimi podobami učitelj učencem pazljivost krade. Stenske podobe bodo učence v pazljivosti opovirale posebno takrat, kadar morajo pri poduku samo na učitelja obrnjeni biti. Podobe, katere hoče učitelj dalje časa na stenah ohraniti, naj bodo učencem za hrbtom. Podobe vedno po stenah razobešene imeti, prepoveduje tudi varčnost učnih pripomočkov. Tudi pisanje na šolskih tablah se mora odstraniti, kadar se več ne potrebuje.

Gleda naj se posebno na red. Kjer niso učenci navajeni na strogi red, tam tudi trajne pazljivosti ne bode najti. Vsak nemir se mora takoj odpraviti. Zaradi tega tudi učenci nikdar brez učitelja v šolski sobi ne smejo biti. O določenem času naj bode učitelj z učenci v učilni. Med premalo nadzorovanimi učenci se ukorenini kmalu nemir, katerega se ne da pozneje tako hitro odpraviti. Med naukom naj bode učiteljevo oko vedno pri učencih; zato naj si izvoli tudi kraj, kjer učence najložje pregleda. Iz tega stališča naj izdaje svoja povelja. Tem manjkrat je učitelju treba svoj prostor zapuščati, tem večja bode pozornost. Vsaka napačnost, bodi si v besedi ali na telesu, se mora na učiteljevo besedo popraviti.

Osebe, katere imajo z učiteljem opraviti, naj se ne puščajo v šolsko sobo. Tudi učenci se smejo med naukom le izjemoma iz sobe spuščati.

Začetkoma naj se ne napanja pozornost pri malih učencih. Zadovoljen naj bode učitelj, ako so mu bili učenci četrt ure pazljivi. Od večih učencev se mora pazljivost dalje časa zahtevati. Tudi pri enem predmetu se predolgo muditi ne bo na korist pozornosti.

Vprašanja morajo biti stavljena vsikdar vsem učencem, a na odgovor naj se pozove le eden. Po kakem določenem redu, n. pr. po klopeh ali po alfabetu vprašati, prouzročuje nepazljivost. Noben trenutek ne sme učenec brezskerven biti, da bi ga učitelj ne poklical. Tudi najzmožnejše večkrat

poklicati, je napačno. Slabejši učenci to kmalo opazijo; zato postanejo tem brezskrbnejši in tako tudi manj pazljivi. Na manj zmožne in raztresene učence naj ima učitelj največ pozornosti, le-ti morajo biti tudi vedno v njegovem obližji.

Učitelj naj stopi vsakikrat sè zbranim duhom pred učence. Zategadelj je njegova naj svetejša dolžnost, se vsaki dan na poduk dobro pripraviti. Neprilavljjen učitelj tava sem in tje in nikakor ne more prave poti najti. Taki poduk je plitev, in isto taka tudi pozornost učencev. Zato je potreba, da si učitelj naredi za cel teden vže naprej načrt. Naj si bode učitelj še tak praktičen mojster v podučevanji, brez potrebnega načrta bode prišel dostikrat v zadrego. Zato je jako koristno in učitelju delo jako olajša, ako si učitelj svoj tednik vsakikrat že naprej za vsaki teden posebej priredi. Tednik nima samo tega namena, da iz njega nadzornik razvidi, koliko tvarine je učitelj vže z učenci prebavil in na kak način je podučeval, ampak tednik je učiteljev glavni kažipot pri poduku. Natančneje se izpeljuje ta načrt z vsakdanjim posebnim pripravljanjem na poduk.

Poduk naj bode lahko umeven. Učitelj mora dobro vedeti, kaj bodo učenci umeli in kaj ne. Zato naj mu bodo v porabo le taki izrazi, katere učenci umejo. Kar se ne ume, za to tudi pozornosti nij. Vedno naj se stopa od znanega do neznanega, od lehkega do težkega.

Prava pazljivost tirja tudi zanimiv poduk. Kar učence mika, to tudi pazljivo poslušajo. Suhoparen poduk ne bode našel nikdar rodovitnih tal. Vsak predmed seveda nima enake zanimivosti. Nekteri predmeti se vže po svojej notrajnosti taki, da nič kaj ne mikajo; a tudi nezanimivo se da ogrniti kolikor toliko sè zanimivo obleko. Pri slovnični obravnavi naj se volijo vsakikrat mični, jedernati stavki v zglede. Učence I. in II. leta preveč pri številjenji sè samimi golimi števili mučiti, bilo bi jako napačno. Sè števili naj se vrsté vedno zgledi. Vporabe pri številjenji so jako mikavno sredstvo za pozornost.

Ves poduk naj bode nazorni nauk. Učenci se morajo navaditi vsako reč natančno ogledovati. Tudi malovažni deli, katere je potrebno vediti, se ne smejo brez opombe pustiti. Kar se brez učnih pripomočkov pokazati ne more, to naj se ne uči. Nikakor se otroku ne sme pripovedovati n. pr. o termometru, ako ga učitelj ne more predočiti. To bi se reklo vodo sè sitom zajemati.

Lažji, ne preveč na razum vplivajoči predmeti, naj se stavijo na konec poduka. Kadar je duh utrujen, ne more več močne hrane prebavljati, ampak skerbeti se mu mora za lahko. Kratka pesmica, mična povest, lahka uganka razvedri zopet duha in privabi k pazljivosti. Tudi ponavljanje na koncu poduka je utrujenemu duhu v spodbudo. Učitelj mora imeti v svojej dušni torbi vedno vsakovrstnega zdravila, katera so mu v različnih okoliščinah v porabo.

Učiteljevo govorjenje naj bode mirno, gladko, spodbudno, živo in po okoliščinah tudi navdušeno. Kar človek sam čuti, to najde tudi preje pot do srca drugih. Ako je učitelj mlačen, ako mu je poduk muka, postanejo učenci pospani, zevajoči in šola jim postane deveta briga. Da pa učitelj more vedno dobro disponiran biti, treba mu je trdnega zdravja in povoljnih privatnih razmer. Njegov duh mora biti v šoli vedno veder in bister. Pri družih poslih človek dušno bolezen zataji, a v šoli nikdar ne popolnoma.

Ako še končno pomislimo, da izvira morebiti tudi lahkomišljenost, ki ima v življenju mnogokrat jako občutne nasledke, tudi iz tega, da je bil človek v mladosti pri posameznih rečeh in dogodkih premalo pazen, nas bode tehtni pomen pazljivosti pri podučevanju nam izročene mladine še bolje spodbujal v težavnem poklicu.

Perva odgoja otrokova.

(Spisal Jos. Ciperle.)

Vvod.

Namen sledečega spisa je, kakor kaže že napis, podati starišem nekatere nauke, kako jim je ravnati z otroki v onem času, v katerem so izročeni izključno le njihovim skerbem: t. j. opisati odgojo otrokovo od rojstva do sedmega leta njegove starosti.

Mlado drevo se lahko zravná, a staro se vlomi. Ni vse eno, kake so vtisi, koje prejema otrok v prvem času bivanja na zemlji; ni vse eno, kako se ravna ta čas z njim. Za vse življenje je prva odgoja odločilnega pomena.

Naj ne mislijo stariši, da v prvih letih ne razume otrok še ničesa. Ta izgovor se čuje sto- in stokrat na dan. Ne mislimo tudi, da se bode dalo popraviti v poznejšem času to, kar smo pokvarili na njem v začetku njegovega življenja. Staro drevo se ne da vpogniti.

Pomislimo le še, koliko preglavice delajo starišem samim otroške napake, ktere jim je vcepila slaba odgoja. In stariši sami mi bodo gotovo hvaležni, ako jih opozorim na te napake, ter jih posvarim, naj v prihodnje bolje pazijo, da si jih ne privadijo otroci.

Dovolj vvoda, prestopimo k stvari sami.

1.

Življenjepisi slavnih mož se začenjajo prerado tako-le: „Zagledal je luč belega dné i. t. d.“

Kaj se pravi neki to? Ali je bila morda ta luč kaka posebna dobrota za novorojenega slavnega moža?

Odrasli ljubimo luč; a novorojencu ni nobenemu prav po vseči. Vsak se zjoka, kedar jo zagleda prvič.

In to prvo jokanje so vporabili takoj naši pesniki. Jeli so peti milo-glasne pesni o tej luči. In kaj so nam zapeli? Staro pesen, da je svet solzna dolina, da ta glasovita luč belega dné vzbudi v sercu novorojencu nekako predčutje onih britkosti, ktere ga čakajo tu, i. t. d. — Pesniki znajo govoriti k sercu, če jim tudi vse ne gre iz serca. In glej! našli so dosti vernih sentimentalnih dušic na zemlji, ki jim verujejo to bedarijo, ter jo trobijo na vse kriplje vsacemu, kateri jih poslušati hoče.

Te misli se pač lepó beró v pesnih; a za navadno prozo so vendar malo previsoke. Mi skromni prozajisti verjamemo le to, kar se nam dokáže; a pesniki nam niso še dokazali ničesa. Njim moramo verjeti kar takó. Če ti poje pesnik: „Meni serce stoka in poka“, — verjeti mu moraš, če ne, si človek brez — občutka.

Vendar mi neobčutljivi prozajisti vemo marsikaj. Znano nam je prvič, da dete ne prinese niti ene misli na svet. Znano nam je drugič tudi, da iz misli izvirajo občutki. Vzemimo en izgled. Ako se n. pr. izmislimo na svojo mladost, kako smo bili v nji srečni, zadovoljni, gotovo smo pri teh mislih neskončno veseli, in veselje ni nič drugega, nego prijeten občutek. Drugače nam je pri serci, ako se spominjamo smerti starišev, dražih prijateljev; oj, takrat smo zelo žalostni. In žalost je tudi občutek, — vendar jako neprijeten.

Kako je bilo mogoče tedaj poetom prisoditi novorojencu to žalostno predčutje, da je zemlja solzna dolina, to mi ni jasno.

Le pomislimo, kako nepopolen, kako slaboten pride otrok na svet. Njegovo oko ni vajeno prenašati te glasovite luči belega dné. In to je prvi vzrok njegovega jokú.

In drugi vzrok je mraz. Otrok po rojstvu sicer še nima nobenega občutka v serci, zato ga ima toliko več v koži. Kako mehka, tenka in nežna je njegova kožica! Mraz mu je. Le urno ž njim pod odejo, odtegni luč njegovim očem, gotovo bode nehal jokati, in solzna dolina je pri kraji.

Kaj je vendar sploh vzrok otrokovemu joku? Otrok se joka prvič vselej, kedar je lačen ali žejen. In vtolaži se, kedar se nasiti ali napoji. A ne mislimo, da je malemu otroku vedno lakota in žeja vir njegovih solzá. Matere ne ravnajo prav, ako gredó pri vsakem joku pitat ali napajat otroka. Mislimo si n. pr. ta slučaj. Dete jame na enkrat po noči plakati. Mati stopi k njemu, ter ga hoče podojiti. A otrok ne mara tega, in še bolj vpije in plaka. Kaj stori mati? Dvigne ga iz posteljice, ter ga nosi po sobi, začnè mu celó peti; a otrok se ne vtolaži. Kaj je neki to? se vprašuje mati. Kaj drugega, nego bolan je otrok, hajdi po zdravnika.

A tu je ves drug vzrok njegovemu joku. Zgodilo se otroku ni nič drugega, nego samo razkril se je po noči; in vsled tega ga zebe. In mati ga je vzela iz posteljice, ter ga nosila po sobi. Oj, tu mu je še bolj mraz, in še bolj se joka. Drugi vzrok je tedaj mraz.

Še je dovolj vzrokov. Kolikrat se pripeti otroku, da se onesnaži, kolikrat zadene po naključji s kakim udom ob posteljico. On je slaboten, mehok, in solze ga oblijó kmalu, saj so one v prvem času edino sredstvo, da se sporazumeva s svojo okolico. S solzami nas prosi, s solzami nam toži svoje telesne bolesi.

Ali serčnih ran, — kakor pojó pesniki, — ne razodeva dete nikdar s solzami, saj jih tudi nima. Bog pomagaj, vsaj novorojenca pustimo v miru ž njimi.

Vernimo se spet k oni glasoviti luči. Kakor smo videli, je novorojencu jako zoperna. Zato ne pustimo mu je gledati. Soba, v kateri biva dete, bi morala biti vedno malo mračna. A od dné do dné naj bi se spuščalo malo več svitlobe do njega. Na to se vse premalo gleda. Okó je vendar le poglavitna stvar na človeku. A matere se bolj brigajo za to, kako bodo nališpale otroka, da ga bode vse gledalo; a na to, ali bode mogel on vse videti, — na to se pazi vse premalo.

A.

Jožef Žemlja.

Iliria
Vstaja, izdiha:
Kdo kliče na dan?

Oj! vitez dobrotni — bil je V. Vodnik, kateri je klical na dan učence svoje kranjske, ilirske, slovénke, kateri je na delo budil vse svoje rojake. Med poslušnimi slove i Jožef Žemlja.

Rodil se je Žemlja 10. febr. 1805 na Breznici; učil se je v Ljubljani; l. 1829 duhoven posvečen je služil na pr. za kaplana v Žužemberku in v Toplicah na Dolenjskem, bil nekaj let farni namestnik ali vikarij v Ambružu v okraju Novomeškem, naposled malo v Ovsišču poleg Kranja, kjer je umerl 15. sept. 1843.

Rojak Fr. Prešernov je ž njim vred popevati jel l. 1827 — toda skromno le še učenec Metelkov, prej dr. Jak. Zupanov, Ravnikarjev — vendar popolnoma v njihovem smislu, hvaležen jim za prejete nauke na pr. v Metelčici:

Z a h v a l a
učenikam slovénkiga jezika.

Helenci, Rimljani
Naj prvi slové,
Svoj jezik mogočni
Široko zglasé.

Kdor kol' moderjanov
Njih pisma je bral,
Duh pevskega uma
Je njega navdal.

Pot luči za njimi
Se Nemcu odpre,
Ilirski pa jeziki
Ne piše se še.

Zvečan'ga časa —
Dočakali smo,
So vitezi vstali,
Pregnali temo.

Ve krajnski deželi —
Zabliska se meč,
Možje so na nogah,
Ne bojmo se več.

Nové izbudé nam
Zdej čerke na dan,
Ki najdit' vek rimski
Jih ni bil ve stan'.

Tevtonec se skrije,
Pred njimi beži,
Slovenska beseda
Ve cvetu živi.

V resnici, junaki!
Zaupanje imám,
Sad vašiga truda
Na znanje vam dam:

Preteklo veliko
Ne bode več let,
V Slovincu na novič
Grek záčne živet'.

Ilirjana slavel
Bo jeziki povsod,
Čez Nemca, Rimljana,
Njegovi zarod.

O, vajvodi hrabri!
Ak zmislim nazaj,
Ves ljud prerodi se,
Ne vem skor sam, kdaj?

Gorenca, dolenca
Uk vaša je last,
Vso hoč'mo vam dati
Zahvalo in čast.

Od Stola, Triglava
Do turških gorá,
Rojakov razlega,
Se slava vam zná.

Pred Sava, pred jezer'
Suho bo v Bohinj',
Kot zmed nas izginil
Vaš živi spominj. —

Slovstvena naznanila.

Slovensko-nemški Abecednik, sestavila A. Žumer in A. Razinger, založil pl. Kleinmayr in F. Bamberg v Ljubljani. Cena 25 kr. »Učit. Tov.« ne hvali, niti ne priporoča pouk v nemškem branji in pisanji uče v 1. šolskem letu; tudi omenimo, da je bila vže l. 1871 postava dana, po kateri ima se z nemškim branjem in pisanjem začeti še le drugo šolsko leto; a gledé na to, da nam ni določevati, kedaj se ima to ali uno poučevanje začeti, in premišljevaje, da ni jedno in isto, ali se otroci uče iz dobro ali slabo sestavljene šolske knjige in z ozirom na to, da je pričujoči »Slovensko-nemški abecednik« izverstno, premišljeno in preudarjeno sestavljen, priobčujemo ta sestavek, ter to knjigo vsem, ki je potrebujejo, prav z dobro vestjo priporočamo.

V poslednjem listu »Učit. Tov.« p. l. opisali smo »Abecednik za slov. ljudske šole«, zdaj nekoliko o »Slov.-nemškem abecedniku«, katerega je, kakor znano, slavno naučno ministerstvo potrdilo za rabo na ljudskih šolah.

Povod izdaje »Slov.-nemškemu abecedniku« je bil ta, da je slov.-nemški abecednik iz založbe šolskih knjig še manj zadostoval terjatvam novih učnih črtežev, kakor slov. abecednik. Po novem učnem črtežu, izdanem po c. k. sl. svetu v Ljubljani l. 1870, ima se v prvem letu na šolah, kjer se vže v prvem razredu začanja nemški pouk, poučevati le z eno pisavo, to je z latinico. Ako se namreč v prvem šolskem letu otroci učé dvojega pisanja, ne morejo se nobenega temeljito naučiti, torej je ves »abecednik«, slovenski in nemški oddelek, z latinico tiskan.

O slovenskem oddelku omenimo le to, da je do 41. str. popolnoma jednak »abecedniku« za slov. lj. šole, nasleduje slov. berilo. Berilo obsega 27 vaj, je torej nekoliko obširnejše, kot v starem abecedniku. Vaje so tako sestavljene, da se berila v vezanem in nevezanem slogu vrsté. Jedro teh bralnih vaj je npravstveni nauk. Marsikdo si je želel v starem abecedniku več vaj v vezanem slogu, kar bo tu z veseljem našel. Jezik je prav umljiv in brez nepotrebnih ali težko umljivih izrazov. Tudi več dvogovorov v njem nahajamo. Na novo so v abecednik vzete šolske postave, vošila in cesarska pesem. Raznovrsten tisk posameznih vaj posebno ugaja. Da je slov. berilo tu sèm uvrsteno, nam dopada. Učenci naj se v branji enega jezika dobro izurijo, preden preidejo k družemu.

Drugi oddelek je nemško-slovenski. Deljen je a) v vaje z malimi črkami, b) vaje z velikimi črkami, c) nemški pravopis, d) nazorni nauk in e) nemško berilo.

Prva vaja oddelka „a“ ima vse črke, ki se ravno tako v nemščini rabijo, kakor v slovenščini. Za to vajo pridejo vaje z dvoglasniki. Dvoglasniki so vezani s črto, katera naj učenca opozori, da je to ena glasnica, da se n. pr. *ei* skupaj izgovarja *aj*, ne *e-i*. Znano je, da dvoglasniki slov. učencem največ težav delajo. Ne dvomimo, da se s to naredbo branje dvoglasnic pospešuje. Tudi pri zloženih soglasnikih, kakor *ch*, *sch* in pri *qu*, so ravno v ta namen, kakor za dvoglasnike, vezaji. Zlogi besedi so tudi tu, kakor v slov. oddelku, z vezajem spojeni.

V vajah z velikimi črkami vže odpade vezaj pod dvoglasniki in zloženimi soglasniki. Pri teh vajah je vsak nemški izraz poslovenjen. Neobhodno je potrebno, da je pred vsakim samostalnikom člen, katerega smo v starem abecedniku jako pogrešali. Da se nemščina od slovenščine vže na pogled more razločiti, tiskana je nemščina z večjimi, stoječimi črkami, a slovenščina, z manjšimi, ležečimi. Pri vélikih črkah je za sorodne črke glede pisave po jedna vaja. Za vajami z vélikimi črkami so pregovori v abecednem redu. Tu vže odpade vezaj, a vendar so besede še v zloge deljene.

V sledečem nemškem pravopisu so vaje prav pregledno uvrstene. Izgledi v teh vajah so povsod tako izbrani, da so na prvem mestu samostalniki, za temi glagoli in pridevniki z dvema enakima soglasnikoma, dvema samoglasnikoma, zamolklim „e“ ali „h“, kateri so debelejši tiskani. Še v drugem razredu se morejo te vaje dobro porabiti.

Na 84. str. prične se nazorni nauk. Da je še le sèm uvrsten, je vzrok, ker se obravnava v obeh jezicih in učenci poprej nemščine brati ne umejo. Ker je v obeh jezicih, ne more biti tako sestavljen, kakor je v slov. abeced., vendar obravnava vse predmete, kateri se v slov. abeced. nahajajo.

Pri nazornem nauku so slov. izrazi pred nemškimi in drugače in večje tiskani. Predmeti so većinoma le naštetí, a vendar te vaje učitelj lahko razširi, kakor mu je pri vsaki vaji pokazano, n. pr. pri prvi vaji »Šola« se prvi stavke glasi: »Miza je šolsko orodje. *Der Tisch ist ein Schulgeräth*«. Potem so šolska orodja le naštetá, kakor: »stol, *der Stuhl*“ i. t. d. Tu učenec od vsakega predmeta slovensko in nemško lahko pové, kaj da je, ker dopovedek je vedno isti in v prvi vrsti debelo tiskan. Na ta način so vaje mnogo okrajšane, tem bolj pa mikavne, ker si mora učenec sam stavke delati. Da je pri vajah tudi sprememba, nahajamo pri drugih, n. pr. v 3. vaji popolne stavke in od vsacega predmeta se pove, »kaksen da je«. Pri deseti vaji »Rokodelci« pa se v vsakem stavku pove, »kaj osebek dela«. Učni črteži namreč zahtevajo le, da

učenci morejo reči v obeh jezicih imenovati in povedati, kaj so, kakšne so, ali kaj da delajo. Pri vajah nahajamo še kratka, primerna berila in lahke uganjke. Nazorni nauk je na ta način skrčen na 12 strani in v tolikem obsegu je lahko mogoče, da se v prvem letu temeljito in z dobrim vspehom prebavi. Znano je, da je nazorni nauk v starem slov.-nemškem abeced. preobširen — obsega namreč 50 strani.

Poslednji del abecedniku je nemško berilo, ki ima 25 vaj. Posebno se je ozir jemalo na kratka poetična berila in dvogovore, kar učencem 1. razreda najbolj pristoji. 25. vaja ima 4 kratka vošila. Berila niso opisovalna, ampak pripovedovalna, toraj otroku bolj zanimiva. Tisk je mnogovrsten, posebno napisi so primerno veliki. Tudi po vnanji obliki se knjiga sama priporoča. Na 10 iztisov daje g. založnik 1 iztis po verhu, to je menda dosti.

„Kres“. Leposloven in znanstven list. S sodelovanjem gosp. profesorja dr. Greg. Kreka in gosp. župnika Dav. Trstenjaka, uredjuje dr. Jakob Šket, c. kr. gimn. profesor v Celovci. — Tiska, izdaja in založuje tiskarna družbe sv. Mohora. — Velja na leto 4 gld., na pol leta 2 gld. in se tudi lahko po zvezkih à 40 kr. v knjigarnah kupuje. — Prva številka prinaša iz spretnih peres sledeče članke: 1. V dan 1. januarja 1881. (Pesem.) — 2. Pomladanski vetrovi. (Povest iz časov francoskih vojsk.) — 3. Roka in srce. (Novela.) — 4. Zdravniški poskus. (Humoreska.) — 5. Popotne opazke. — 6. Povstaneč godbe in njeno delovanje na ljudi in živali. — 7. Narodno blago. — 8. Dr. Ljudevit Gaj in ilirska ideja. — 9. Doneski k filozofičnej trminologiji. — 10. Kres. — 11. Zgodovinske črtice v nekdanjej provinciji: Windischgraz. — 12. Drobnosti in dopisi. — Naročnina se naj pošilja na založništvo in opravnštvo »Kresovo«, to je tiskarnici družbe sv. Mohora. *Vredništvo in založništvo.*

D o p i s.

Iz Ljubljane. »Narodna šola« je poslala od občnega zbora t. l. do sedaj 47 šolam blaga v vrednosti 286 gl. 90 kr. Šole, ki so dobile blaga, naj skerbé, da se darovi obernejo po namenu dariteljev, namreč ubogim šolarjem v podporo; vsakemu učitelju je silno težko gledati učence brez učil, a namen »Nar. šole« je prav ta, revnim učencem, posrednje pa tudi šolam, pod ramo seči, da lože svoj posel izverše. Sicer razpošilja »N. š.« svoje blago redno po razmerji uplačevanja, dasiravno v izvanrednih okolščinah tudi blaga popolnoma podari, a nam bi viri kmalo usahnili, ko bi ne imeli dobrotnikov (lajov, t. j. neučiteljev) ki iz nesebičnosti, iz domoljuba in iz humanizma »Nar. šolo«, podpirajo. Naj bo »Narodna šola« tudi v prihodnjem letu radoljubom živo priporočena, posnemajmo druge narodnosti, ki tudi podpirajo svoje šolstvo; na svetu je uže tako, da brez truda in požertvovalnosti ne gre, pa le ne gre! a vztrajnost pride pa vendar-le do svojega namena. Iz tega kratkega razjasnila pa tudi vsakdo lahko vidi, da glede na občno korist in pravo, katero nam mora zmirom vodilo biti, posameznim šolam nemoremo vstreči tako, kakor si včasih želé. Radi bi storili, a nemoremo in ne smemo!

Različnosti.

Rusini na Gališkem so imeli p. jesen veliki ljudski shod, v katerem so med drugim prosili tudi, da naj se v Lvovem (Lemberg) Přemislu, Stanisla-

vovem in Tarnopolu vvedo rusinska učiteljišča z rusinskim učnim jezikom, da naj bode spraševalna komisija za ljudske šole rusinska in pri učiteljiščih vadnice z rusinskim učnim jezikom. V izhodnej Galiciji naj se ustanovi potrebno število srednjih šol z rusinskim poučnim jezikom; dokler se pa to ne zgodi, naj bode rusinski jezik obligaten predmet in poučevanje v verozakonu v rusinskem jeziku. — Na učiteljišču v Levovem naj bode ravnopravnost jezikov pri vseh predmetih, dokler pa se to ne izpelje, naj so pri bogoslovni fakulteti profesorske stolice z rusinskim jezikom za sv. pismo stare in nove zaveze in za dogmatiko, pri pravoslavni fakulteti naj so sedanje tri namestne službe sistemizirane stolice za državljansko in kazensko pravo in za civilno obravnanje; tudi za rusinsko zgodovino naj bode profesorska stolica. — Te peticije so poslali vsem rusinskim občinam, in volili so potem šolski zbor (Schulenenquette), da pripravi potrebne nasvete.

Iz Monakovega beremo v »Vtld« to-le: Ko so jeseni l. 1869 volitve v mestni zbor liberalno izpale, začeli so vso odgojo in pouk »liberalno« snovati. V Monakovem so imeli dosihmal prav dobre elementarne šole, ki so se imenovale verske »farne šole«; meščanje, ki so hotli dekleta više izobraževati, imeli so tudi višo deklisko šolo s tremi tečaji. A liberalnemu svetu to ni bilo dovolj, ustanovili so še jedno deklisko šolo, a obe so razširili še za 3 razrede, tako, da je bilo za navadne meščanske hčere nekaka gimnazija, a hčere uradnikov so hodile v gojišče, ustanovljeno po kralju Ludoviku I. Šolski program modernih dekliskih šol je imel sem in tja čudne stvari. Po viših razredih, kjer je bilo navadno malo učenk, so poučevali o starodavnih basnih, brali so Niebelungen-Lied, Gudrun, Walther v. d. Vogelweide; meščanskim hčeram so dopovedali o kristalskih prvotnih oblikah, razkladali postave mehanske in tako dalej. (To se ne zgodi le v Monakovem.) Telovaja je bila obligatna, a šivanke pa kuharice niso poznale. Da se pa ničesar ni pogrešalo, kar spada novodobnemu liberalizmu, bile ste oboji dekliski šoli medverski (simultanni), da ne pride notri kak duhoven. Dosti dolgo je konservativna večina to gledala, dasiravno je to mesto dosti stalo, za 405 deklie je bile 35 učenikov. V četrtek 9. decembra je bilo sklenjeno, naj se obe šoli v jedno združite, reklo se je pa tudi, da magistrat nima pravice, učni črtež kritikovati. — No, počasi se obrača na bolje, a obrača se vendar le, kakor pri nas, tako tudi drugod!

Izpod Karpatov imajo »Nov.« l. 50. in 51. dopis, ki popisuje bedo in revščino ogerskih Slovakov, od koder izvira tudi národno propadanje. — Vsakdo iz med nas pozna piskrovezce in kotličarje, ki hodijo s svojimi pastmi, dergali i. dr. po vsej Evropi; bolj izobraženi, ki časopise bero, vedo tudi kaj povedati o »Slovaški Matici« in o neumornem delovanju slovaških rodoljubov. No, ti Slovaki so potomci nekdanjih Slovanov, ki so o Metodovem času ogersko zemljo posedli, a Madjari so jih potisnili v nerodovitne kraje Zgornje Ogorske, v podnožje Karpatov, kjer se borujejo za vsakdanji živež in so popolnoma odvisni od Madjarov in — Židov. Poslušajmo po tem vvodu dopis sam:

V karpatskih krajih ob gališki meji kmetov v našem pomenu ni; tukaj so le kočlarji in kmetijski delavci na eni strani, na drugi pa aristokratski posestniki in latifundisti. Leta 1848.—1849. so postali tako imenovani urbarialci, to je, kmetje, kateri so bili uže za časov Marije Terezije in cesarja Jožefa za posestnike vknjiženi, lastniki dotičnih »sesij« ali gruntov. Te urbarialne sesije so bile poprek po 20 oralov velike, vrh tega so dobile občine v last še občinske pašnike in loge. Dokler se ti grunti niso smeli svojevoljno deliti in razkosavati, je dotičnim posestnikom mogoče bilo, še na njih shajati; vendar potem, ko se

je razdeljevanje in razkosavanje prosto dovolilo, so se ta uže malehna posestva brž tako razdrobila, da zdaj nikakor več samostojno živiti ne morejo. Ob tem, ko je kmečko posestvo tako v kmečko proletarstvo razdrobjeno, je poleg tega aristokratsko posestvo veliko, da ne šteje samo po stotinah in stotinah, temveč po tisočinah in tisočinah oralov. Prilika mi je bila ogledati si razne latifundije od 1000 do 15000 oralov velike in med njimi tam pa tam raztrošene kočlarske vasi, tako da so veliki in mali posestniki si v obče v poprečni razmeri kakor 1000 : 5, to je, da eno gospodsko posestvo veljá najmanj 200 kmečkih, pa se ve da so tudi latifundije, katere po 1000 in še več kmečkih veljajo.

Obrtnije pa je v teh pokrajinah do pike malo; na eni strani je toraj kmetijsko proletarstvo, na drugi aristokratsko latifundijstvo: naravni posledki temu stanju so lahko razvidni.

V krajih, kjer izdatne obrtnije in trgovine ni, je vse premoženje in vsa oblast v zemeljskem posestvu; kdor tega ali celó nič ali dovolj nima, ničesar ne premore, in mora biti najpokornejši sluga srečnejšemu premožnjaku. V rokah teh veljakov je tedaj vsa oblast: nepremožno slovačko ljudstvo se mora po vsem po njihovi volji ravnati, ono ne sme nobenega političnega mnenja imeti, katero bi bilo njim nasprotno; po njihovem mora biti vse uradništvo, učiteljstvo in duhovništvo.

A kdo so ti veljaki? Se ve da Madjari in najzagrizenejši madjaroni, kateri so mnogo zlobnejši od prvih. Tedaj je narodno gibanje po takošnih ruralnih razmerah prava narodna mizerija; ljudstvo, to pohlevno, dobrodušno slovaško ljudstvo, je uboga čeda, katero gospodarji le strižejo in v svoje svrhe rabijo, pasti pa se mora samo po neplodnih kotih, kateri so ji še nekako po milosti prepuščeni.

Kaj pa dela in stori slovaško duhovništvo za obrambo svojega naroda? Da so škofi in drugi višeoblastni duhovni vsi Madjari ali zagrizeni madjaroni, za to uže vlada skrbi; ti ljudje pa v svoj red na to pazijo, da se niže duhovništvo, katero najbolj na narod vpliva, po njihovi volji ravná; konečno, kar bi še vlada in viši duhovni krogi zamudili, pa močno nadomestujejo in pripomagujejo vsakojaki cerkveni patroni.

Največi reveži so duhovni združene vstočne cĕrkve — mnogo Slovakov ob gališki meji se namreč k tej cerkvi broji; — ti duhovni so oženjeni, imajo navadno mnogobrojne družine, katerim vsega pomanjkuje in toraj ne morejo na drugo misliti nego na vsakdanji kruh. Želeč izvediti, kolikor mogoče o narodnem gibanju in življenju, govoril sem s takošnimi duhovni, pa vsakateri mi je le o svojih težavah tožil, eden pa mi je tudi naravnost rekel: »Najbolje bi bilo, da bi se mi Slovaki brž ko brž vsi pomadjarili, da bi nas potem Madjari več tako ne zatirali in zaničevali!« Smilil se mi je ta duhoven z mnogobrojno famijlo, in ker je bilo v nedeljo, ko sem se ž njim pogovarjal, šel sem potem tudi v njegovo cerkev ter ž njim vred zdihoval: Bože pomiluj! Bože pomiluj!

Nekaj bolj neodvisni, bolj premožni in narodno vzbujeni so slovaški protestanti; oni se s svojim duhovništvom, s svojo božjo službo in s svojimi šolami še po najbolj odlikujejo. Med njimi ne veje poznati suhoparni duh nemškega protestantizma, temuč navdaja jih, rekel bi, čisto slavjansko blagočutje, čista slavjanska pobožnost, a moli se k Bogu v milem živem govoru maternem, ne v tuji ali zastareli besedi. — Vsled velike naklonosti k slavnemu pesniku »Slavy Dcera« čital sem ob neki priliki tudi njegove klasične predike, to je: »Nedĕlni, svátečne i pĕlĕzĕitostné káznĕ a řeči, od Jana Kollára«, z veseljem

trpim, da sem še sedaj v kljub vsemu madjarskemu nasilju v protestantskih slovaških cerkvah mnogo Kollárjevega duha našel. — Vendar tudi v protestantsko duhovništvo slovaško se madjarstvo z vso močjo vsiljuje. Merodajni in odločilni madjarski krogi za to skrbijo, da je više vodstvo v madjarskih rokah, da se za superintendente, kakor pri katolikih za skofe, le Madjari ali madjaroni volijo, ter v senioratstvo in vsakatero duhovno in šolsko nadzorništvo ljudje te vrste vrivajo.

Slabe agrarne razmere ter azijski madjarizem v uradih, cerkvi in šoli pretijo pogubiti slovaški narod, pa kar njegovo mizerijo še najbolj povišuje, to je judovstvo, katero je celo Ogersko poplavelo ter jo kakor rak na živem telu zajeda. Madjarski aristokrati, majhni in veliki, so vajeni, denar le izdavat, pa nikakor ne si ga pridobivati. Ker pa so dandanes takošne okolnosti, da še največi bogataši s svojim premoženjem dobro gospodariti morajo, ako na nič priti nočejo, a največi del madjarskih velikašev o umnem gospodarstvu kar pojma nima, prepušča svoja posestva v najem, in sicer najbolj judom. Jud v najem vzeto posestvo ali ob svojem obdeluje ali ga v malih parcelah za dober dobiček malim kmečkim najemnikom v odkup daje. Jud po navadi svojemu zemljiščnemu gospodarju dotično letno odkupnino redno plačuje, a ker stari ali mladi magnat za svoje mnogovrstne potrebsčine na tem denarji nikoli dosti nima, mu izprva ob vsem potrežljivi Hebrejec za dobre obresti še vrhu tega z denarjem pomaga. Magnat ali magnatič živi tako nekaj časa brez vseh skrbi, vendar malo po malo jud denarja več tako rad ne daje, tudi letne najemnine, pravi, da ne more več odrajtovati, a zahteva, da se mu vrne posojilo, katero je z obresti vred visoko narastlo. V takošnem položaju pa si aristokratski posestnik ne more drugače pomagati, nego s tem, da svoje posestvo prodá, in jud ga kupi. Tako judje postajajo veliko bolj srednji in mali posestniki povsod na Ogerskem in povsod zahaja ljudstvo z magnati vred v njihove roke in njihovo oblast. Jud, veliki posestnik ali najemnik, je veliki gospod v svojem okraji; on je cerkveni in šolski patron ter politični vsemogočnik. Vendar ti »nobel« judje še niso za narod največe zlo; prave ljudske pijavke so mali hebrejci, kateri še nimajo mnogo premoženja ter se za barantarje po vaséh naseljujejo. Ti ljudje gulijo kmečko ljudstvo na vsakateri način ter v svojo last pridobivajo koče in kmetije, tako, da po nekaterih vaseh nahajaš več judov nego kristijanov, a še ti kristijani so sami revni hlapci in robotarji judom.

Bieda sa vali na národ,
K studenej zemi ho tlačí;
Jako ten ljud mój úbohy
Toljko bied unášat' stačí?

Res čuditi se je, kako narod slovaški toliko nezgod prenašati in strpeti more ter še na lepo srečno in slavno bodočnost upa, kakor njegov odlični pesnik Vajanski dalje pravi:

Prijde aj k nám už svoboda,
Bleskami do biedy hodi,
Čože sa s biedou zrobilo?
Vrahom na návstevy chodi!

Da, slovaški narod še ni izgubljen v kljub tiraničnemu madjarizovanju in judovskemu gulenju; v kljub vsem težavam, katere ga tarejo, on še na svojih zdravih in čvrstih koreninah ipak krepko živi. Pod neusmiljenim madjarskim in judovskim gospodstvom sicer hira in otrpljen je kakor zdrava rastlina o hudi zimi; kedar mu pa sedanjí mráz neha ter ga drugič vseoživljajoče solnce z milimi žarki nove svobode obsija, tedaj se na novo oživi in na novo razcvete.

Saj to solnce mora vsem Slovenom prisijati: Bog daj, da bi nas skoro z vso miloto ogrelo, da nam sedanji mraz po narodnih vrtilih preveliko škode ne stori!

Avstrijske naselbine v Paraguaji (južna Amerika). Za pravno varstvo svojih podložnih, isto tako tudi v pospeh kupčije, imajo države po tujem ministerske residente in konsule. Tak je v Buenos-Ayres pl. g. Gravenegg. Da se sam prepriča, kake so avstrijske naselbine po posameznih glavnih mestih v Paraguaji, je potoval g. pl. Gravenegg mesca septembra; naznanila so okoli srede mesca oktobra in se glasé: C. k. ministerski resident je zapustil Buenos-Ayres 4. septembra, peljal se je po železnici do Campana, pelje se na parobrodu po reki Parana do Rosario. V tem mestu je kacic 100 avstrijskih državljanov; večidel so iz Istre in Dalmacije, in so vsi brodarji v ladjestaji. V pravnih zadevah se zatekajo k nemškemu namestnemu konsulu g. Tietjen, dasiravno ta dobro zastopa njih koristi, vendar so želeli avstrijskega konsula v Rosariji. Prihodnjega dné se je vozil gospod c. k. resident 18 ur po reki Parana in je prišel v mesto istega imena; v imenu ministerstva sta ga tam pozdravila kapitan v ladjestaji in »jefe politico«, in sta mu bila na razpolaganje. Tam je tudi g. Giovanelli iz Brač (Brazza, otok pri Dalmaciji) uže 23 let, eden najodličnejših in imovitih stanovalcev. V ladjestaji je 80—90 Dalmatincev. Precejšno število Avstrijancev je tudi v naselbini poleg Parane. Njih koristi zastopa prostovoljno imenovani g. Giovanelli, in navadno z vspehom. Po tridnevni vožnji po noči in po dnevi je prišel pl. Gravenegg 9. septembra v »Corrientes«. V sosednji naselbini »Resistencia« živi več avstrijskih naseljencev, katere pravno zastopa k. italijanski konsularni agent Annibale Chiesa. Tudi v ladjestaji v »Corrientes« je več Dalmatincev, in v mestu ima g. Centner iz Dunaja prodajnico ur. V Villa Formosa-Gran-Chaco je najdel naslednji dan pl. Gravenegg 30 družin iz Primorja in južnih Tirolov, in 11. septembra je bil zopet v glavnem mestu dežele v Asunzion-u. Nekatere dni poprej je novi president g. Caballero nastopil svojo vlado. Kakor on, tako je tudi minister vnanjstva, Don J. Secundo Decord, c. k. residenta častno sprejel, ter obetal podpirati namen potovanja. Tako je ravnal tudi nemški konsul tam, g. Henrik Mangels. Avstrijancev je tam kacic 80, skoz in skoz delavnih ljudi. V Paraguaji, ki je 72 kilometrov od tam na železnici, je tudi nekaj Avstrijancev iz Primorja in južnih Tirol. Avstrijanci so tudi v Villa Occidental, sedaj Villa Hayes. Vozil se je pl. Gravenegg tje z imenovanim ministrom na vladnem parniku. Iz Asunciona je šel v Santa-Te, da obiše naselbino »Esperanza«, ki je 7 milj od tam, in potem nazaj v Buenos-Ayres, kamor se je povernil 7. oktobra.

Vse je preštel, pretehtal in premeril. Strašne so naravne sile, nevihta, povodenj, ogenj, a najhujši zmed vseh je potres. — A to niso le šibe Božje, marveč vse služi višjemu namenu stvarjenja, ničesa se ne zgodi slučajno, a vse po večnih postavah, dasiravno človek tega ne razume in ne more naprej vediti. — Od potresa v Zagrebu sedaj veš svet govori, in zopet časopisi pripovedujejo o potresih na Irskem in Škotskem; gora Vesuv je zopet začela bruhati. Sedaj se oglašá jezuit P. Kolberg, ki razvija novo teorijo v potresih; po njegovih mislih se giblejo sile, skrite v tmni zemlje, po splošnem naravnem zakonu, soglasno z drugimi silami delujejo, da se izverši božji namen stvarjenja. On tako-le pravi: Na poveršji našega planeta delajo počasi, a neprestano sile, ki razdirajo njega poveršje. Skale razpadajo, voda iz virov razpira in zemljo odnaša, bistrice in reke iz gorá kamnje in perst valé in jih tako počasi znižujejo, morje zajeda in razdira bregove. Vse okorelo (starres) se počasi pomika v morje, ker delavne sile zmagujejo nedelavne. Za posamezna leta je to delavno

neznatno, a če to traja tisoče in tisoče let, veliko izda. To razdejanje je uže bilo tako veliko, da bi bila lahko zginila vsa suha zemlja. Ko bi to okorelo res bilo brez pogoja (absolutno) oterpnjeno, in bi si ne dalo premakniti, bi uže suhe zemlje več ne bilo, vse bi bilo na dno brezkončnega morja. Dasiravno je ta terdina na videz oterpnjena, ima pa vendar oživljajočo moč v sebi. Vidi se, kakor da bi unanje sile uničevale naš planet, a njegove široke persi se vzdigujejo in znižujejo, kakor pri živečem bitji; iz naročja vodá, ki vse požirajo, vzdigujejo se nove celine, a stare zginjujejo; nove celine, okinčane z gorami, tako zelo potrebnimi, se prikazujejo, a stare se skrivajo, čakaje prestvarjenja. Neizvedljive sile zemeljske globine so tedaj veliko močnejši od nam znanih in vidnih v morji in v podnebji; sè silovito zmagajo težo in voda se mora pretakati tje, kjer je potrebna. Ali se nam je tedaj čuditi, če se skalnata, tako malo gibčna skorija pod tako velikansko silo, ki jo zaseda, začne tresti, in nas potres straši, ali se pri takem silnem dergnenji, ki se ne da z ničemer primeriti, vname zemlja na najslabejših krajih in raztöpleno kamenje vkviško tlačí.

Potresi niso tedaj le kazen Božja, marveč pri njih se razodeva in kaže naravna sila, ki prenavlja obličje zemlje. Kakšna pa je ta sila. Ali je samo jedna, ali jih je več, nad katerimi pa le jedna vlada? In kako delajo te sile, da stvarjajo celine in morja, gore in ravnine.

Naj višje zgrade na svetu. Tukaj je v prvi versti Kolin; stolpa stolne cerkve ravno dodelana sta visoka 157 m. Navadno beremo, da je za tem najvišja stavba stolp pri cerkvi sv. Nikolaja v Hamburgu, ki je visok 144·2 m. A od dné 29. septembra 1876 ni več tako; ta dan je bil namreč dodelan nadstrešni stolpič (Dachreiter) na stolni cerkvi v Rouen na Francoskem; meri pa ta stolpič od tlaka v cerkvi do verha 151·12. Do l. 1822 je bil tam lesen stolpič, s svincem krit, a je pogorel. Sedanji stolpič je iz vlitenga železa, začeli so ga staviti uže l. 1827, nekaj ni bilo denarjev, nekaj pa strokovnjaki niso odobravalí tvarino. Praviyo, da je stolpič stal mestu in državi nad 1 milijon frankov.

Naj pridejo tedaj zapored naj višje zgrade.

1.	Stolpa pri stolni cerkvi v Kolinu	157·00
2.	Nadstrešni stolpič pri stolni cerkvi v Rouen	151·12
3.	Cerkev sv. Nikolaja v Hamburgu	144·20
4.	Cerkev sv. Petra v Rimu: 138 m., a drugi praviyo	143·10
5.	Cerkev, Münster, v Strassburgu	142·10
6.	Sv. Martin v Landshutu (Bavarsko)	141·00
7.	Piramida Cheops v Gizeh	137·00
8.	Sv. Štefan na Dunaji	136·70
9.	Stolna cerkev v Amiens (Francosko)	134·00
10.	Piramida Chephrem	133·00
11.	Stolna cerkev v Freiburgu (Breisgau)	125·00
12.	Stolna cerkev v Antverpnu	123·00
13.	Stolna cerkev v Florenci	119·00
14.	Št. Pavelska cerkev v Londonu	111·30
15.	Farna cerkev v Schweidnitz	109·00
16.	Stolnica v Milanu	109·00
17.	Posvetovalnica v Bruselu	108·00
18.	Štirioglati stolp Asinelli na Laškem	107·00
19.	Invaliden-Dom v Parizu	105·00
20.	Stolnica v Magdeburgu	103·60

21. Stolnica v Avgzburgu	102'00
22. Cerkev Matena v Vezel (Vestfalija)	102'00
23. Grajski stolp v Draždanah	101'00
24. B. D. M. cerkev v Monakovem	99'00
25. Petrova cerkev v Berolinu	96'00
26. Stolp na posvetovalnici v Berolinu	88'00
27. Stop pri cerkvi sv. Aldegunde v Emerich	81'81
28. Cerkven stolp v Erkelenc	81'50
29. Cerkev (Münster) v Ulmu	80'00

Poslednja cerkev je po prostoru četrta, kar jih je sedaj na svetu, stolpa sta začeta, a dodelana bosta kedaj? Beržkone nikoli, sicer pravijo, sedaj ko sta stolpa v Kolinu dodelana, bomo začeli delati v Ulmu, ali, ali?!

O stanji šolstva na Štajarskem v letu 1880 posnamemo iz uradnega poročila sledeče: Bilo je v tej deželi 738 javnih ljudskih šol, 14 šolskih podružnic, 7 ljudskih šol pri tovarnicah, 37 privatnih šol in 2 šolski postaji, kamor so učitelji bližnje šole podučevati hodili. 381 šolskih poslopij je popolnoma ali dobro zadostovalo, 293 jih je še in 164 je manj ali celo ni zadostovalo postavnim tirjatvam.

Šolska priprava je bila v 355 šolah celo primerna, v 311 manj primerna in v 72 šolah pa njenemu namenu ni vstrezala.

Število za šolo vpisanih otrok je bilo 151.662. Od teh je obiskovalo više šole 1528, v privatnih šolah ali pa doma se jih je podučevalo 5385; pri tovarnicah jih je v šolo hodilo 146; zaradi telesne ali duševne nezmožnosti ni šole obiskovalo 3395 otrok. Ker so vsi ti otroci po §. 23 derž. sl. postave šolskega obiskovanja oproščeni, tedaj se skerči število tistih, ki po postavi v šolo hoditi morajo, na 141.208, od katerih je obiskovalo javne šole 130.239 ter je šolski nauk zanemarjalo 10.969 otrok ali 7·87 odstotkov. Od teh 10.969 jih spada 4895 na višo starostno stopinjo. Od 13 in 14 let starih učencev je bilo po letu šolskega obiskovanja oproščenih 7589.

Kar se tiče uspehov v didaktičnem oziru, kaže se vedno večji napredek. Tudi to leto se je število dobrih šol pomnožilo in sicer so bili uspehi na 92 šolah zeló povoljni, na 463 povoljni, na 151 manj povoljni, in samo na 32 nedovoljni.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. V šolskem okraji Kamniškem. Na 1razredni ljudski šoli v Čemšeniku, učit. služba, l. p. 400 gl. in prosto stanovanje. Prošnje do 10. prosenca 1881 pri c. k. okraj. sl. svétu v Kamniku.

V šolskem okraji Radovljiškem. Na 1razredni ljudski šoli v Kranjski gori, učit. služba, l. p. 450 gl. in prosto stanovanje; do 10. prosenca 1881.

V šolskem okraji Černomeljskem. Na 2razredni dekliški šoli v Černomlji, I. učiteljska služba, l. p. 450 gl., in druga l. p. 400 gl.; na 4razredni ljudski šoli v Metliki, učiteljska služba, l. p. 450 gl.; do konca decembra 1880. (Obrok je uže tedaj minul.)

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Stalno so umeščeni: G. Janez Kermavnar na 2razredni šoli v Zgor. Logatecu; g. Štefan Francel v Studenem in g. Filip Kete v Zagorji na Notranjskem; gdč. Leopoldine Rozman iz Berda p. Podpeči v Radovljici in gdč. Pavla pl. Renzenberg v Vipavi. — V Postojno ima priti tudi g. Jakob Dimnik, sedaj zač. učitelj na Igu.

Vabilo na naročbo za l. 1881.

§ pričujočo številko začenja „Učit. Tov.“ svoj XXI. tečaj in vabi na naročbo za leto 1881.— Program ostane nespremenjen; kakor dosihmal, nam bode tudi v tekočem letu prva skerb za versko-nravno izobraževanje šolske mladine, za tako izobraževanje, ki ima izrediti verne katolike in dobre državljanke, ki dajo Bogu kar je Božjega, in cesarju kar je cesarjevega, kakor govori §. 1. derž. šl. postave, ki pravi: Ljudski šoli je naloga, odrejati otroke, da bodo **nravni in pobožni**, da bodo enkrat prida ljudje in državljanke. Naš list je na dalje namenjen v prvi versti slovenskim šolam in učiteljem; tedaj ne bomo tujih pravic varovali, svojih pa zanemarjali. Ako se poganjamo za versko šolo, ne bodemo zaradi tega zanemarjali domovinskih dolžnosti, vera in narodnost naj se vzajemno podpirate. Res da, težka naloga; dalje ko list uredujemo, bolje čutimo težo in odgovornost uredovanja šolskega lista, ki bi imel biti učiteljem kažipot v šoli in v javnem življenju. Vendar z zaupanjem na Božjo pomoč, in nanašaje se na stare znance in prijatelje ter slovenske rodoljube svetnega in duhovskega stanu, lotimo se zopet trudapolnega dela, in v prvi versti vabimo svoje tovariše in sodelavce na šolskem polju k naročevanju in k sodelovanju. Videti je tudi sedaj, da nas stari sodelavci nočejo zapustiti, kajti gradiva imamo za nastopivše leto nekaj že pripravljenega, nekaj obljubljenega, tedaj nam ni volja umakniti se sedaj, ko smo že toliko časa vztrajali, marveč delati dotlej, da nam kdo breme odvzame in na svoja ramena naloži. — Velja pa „Učit. Tov.“ za celo leto 3 gl., a za polleta 1 gl. 50 kr. Pri tej priliki pa vabimo naročnike, ki so p. l. list sprejemali in obljubili plačati, da izverše svojo besedo. Ako se list iz rodoljubja ureduje, vendar nihče ne more tirjati, da bi ga založnik sam plačeval, kajti tudi on nima pri listu drugega, nego skerbi in sitnosti, toliko prijateljem in neprijateljem v porazumljenje. — Spise in dopise prejema uredništvo, **M. Močnik**, učitelj na I. mestni šoli, st. terg. h. št. 13; naročnino in naznanila pa založnik **R. Milic**, na st. tergu hišna št. 19. Ako kdo želi, lahko dobi še letnik 1880., ki je posebno zanimiv zaradi g. Lavtar-jevega spisa o prirodoslovju. Sedaj pa vsem skupaj veselo, novo leto! Bog!

Listnica uredništva. Pričujočo številko pošiljamo vsem starim naročnikom, in tudi nekaterim drugim na ogled. Kdor ne mara za „Učit. Tov.“, naj list pošlje nazaj, da se razpošiljanje prej lahko uredi. — V. č. g. J. Š. v Zader. Priserčna hvala za spomin, poslano hvaležno sprejeli. — Več dopisov prihodnjic.